De Vreedzame School: meer dan een 'lesje'

De klas en school als democratische oefenplaats

Hoewel De Vreedzame School een uitgewerkt lesprogramma is, 'leer' je burgerschap natuurlijk niet alleen door 'lesjes'. Burgerschapsvorming vindt niet alleen plaats tijdens het formele en expliciete onderwijzen, maar ook tijdens de dagelijkse ervaringen in klas en school.

De school is in feite een samenleving in het klein waarin leerlingen op een betekenisvolle wijze in de dagelijkse praktijk in de school vormende ervaringen opdoen met wat het betekent om op te groeien in een democratie. Denk aan het omgaan met conflicten en incidenten in school, het omgaan met verschillen, het mee mogen denken en praten over allerlei onderwerpen, je verantwoordelijk voelen voor de ander en voor de gemeenschap waartoe je behoort, het vervullen van gemeenschapstaken, het lid zijn van een commissie, samenwerken met anderen.

Wil de school daadwerkelijk een dagelijkse oefenplaats zijn voor democratisch burgerschap dan vraagt dat ook iets van de schoolcultuur, met name van het democratisch gehalte daarvan. Dat kan zich uiten in de samenwerking tussen leraren, in de relaties van de school met de ouders, de relatie tussen leerkracht en leerling, de schoolregels, leiderschap in de school en vooral ook in de gelegenheid voor leerlingen om actief betrokken te zijn bij activiteiten in school.
Kortom, willen we kinderen iets leren over de democratie dan moet de school zelf ook democratisch zijn ingericht. Op die manier leren kinderen hoe democratie werkt, door in de praktijk in een democratie te participeren en daarop vervolgens op te reflecteren.

De groepsvergadering

Een van de vormen die een school kan inzetten om de klas en school een oefenplaats voor democratie te laten zijn, is de groepsvergadering. De groepsvergadering is een democratische vergadering waarin de kinderen gezamenlijk besluiten nemen over onderwerpen die hen aangaan en waarin zij een stem hebben.

De groepsvergadering is dé plek waar de stem van de kinderen gewaarborgd is. Door een vaste structuur en werkwijze in alle groepen is de groepsvergadering het 'democratisch hart' van de school. In elke klas (dat kan al vanaf groep 3, en er zijn zelfs scholen waar de kleuters ook al 'vergaderen' over onderwerpen waar ze een stem in mogen hebben) wordt met een zekere regelmaat een groepsvergadering gehouden. De agenda wordt medebepaald door de kinderen en de uitvoering van de vergadering komt, naarmate zij ouder worden, steeds meer in handen van de kinderen zelf. De (meeste) besluiten die genomen worden, zijn gebaseerd op *consensus*. Dat

betekent dat niet iedereen het eens hoeft te zijn met het besluit, maar dat er geen overwegende bezwaren meer zijn. Zoals de kinderen zeggen: 'Vooruit dan maar!'

Hoewel er in de lessen (met name in blok 3) al een fundament wordt gelegd voor invoering van de groepsvergadering, was er ook altijd een aparte 'module' beschikbaar, waarin de invoering werd beschreven. Hierin was ook een aantal lessen en activiteiten opgenomen waarin de kinderen in alle groepen op hun eigen niveau de basisbeginselen van vergaderen leren. Die module is niet langer beschikbaar op papier, maar de belangrijkste onderdelen hieruit vindt u hier op de site, in het Deelnemers Domein.

Als scholen de groepsvergadering een structurele plek willen geven binnen hun onderwijs kan het zinvol zijn om enige begeleiding hierbij te vragen. Zo is het van belang om samen met het team het 'democratisch speelveld' voor de leerlingen af te bakenen: Waar mogen kinderen bij ons op school over meepraten? Wat wordt de ruimte voor leerlingen om daadwerkelijk een stem te hebben? Hebben we daar als team een gelijkluidende visie op? Wat is de rol van de groepsleerkracht bij een vergadering die door de leerlingen wordt 'gerund'? Zijn de voorwaarden voor invoering van de groepsvergadering wel aanwezig (denk aan vereiste vaardigheden van de leerlingen, of het groepsklimaat)?

De ervaringen van scholen die de groepsvergadering een structurele plek hebben gegeven zijn heel positief. Leerlingen stellen zich meer verantwoordelijk op, zijn eerder bereid om 'niet altijd hun zin te willen hebben', staan meer open voor de mening en het perspectief van anderen. Met de invoering van de groepsvergadering wordt de school daadwerkelijk een oefenplaats voor democratisch burgerschap. Kinderen leren zo in een betekenisvolle praktijk hoe democratie werkt en maken zich allerlei kennis, vaardigheden en houdingen eigen die passen bij een 'democratisch burger'.